

A nemi erkölcs a bíróság ítélkezésében.

Közvédő voltam a budapesti kir. ítélőtáblán. A tanács szemérem elleni bűncselekményeket tárgyalt. A döntéseknél természetesen a nemi erkölcs körébe vágó kérdések is felmerültek. Különösen két eset ragadta meg a figyelmemet.

Az egyikben kerítés vétségéről volt szó. A ténybeli vitás pontokat itt mellőzöm és csak a jogi vitás kérdést említem fel. Az első büntetőnovella 43. §-a szerinti kerítés vétsége csak akkor valósul meg, ha a sértett nő husz éven aluli és tisztességes. A felmerült esetben a sértettek már nem voltak érintetlenek, ágyassági viszonyban éltek már. Mint védő felvettem a kérdést, hogy tekinthetők-e ezek a husz éven aluli lányok tisztességeseknek? A tábla a vádlottat az elsőbíróság ítéletének megváltoztatásával ténybeli okból felmentette, mindazonáltal az ítélet kihirdetésekor az indokolásban fenti kérdésre is kitért és kijelentette, hogy az a huszáven aluli lány, aki már nemileg nem érintetlen, még tisztességtelennek nem tekinthető, ha a társadalmi becsülésében és értékelésében lényeges változás be nem állott.

A másik megkapó eset röviden a következő volt: Egy kereskedelmi irodatulajdonos felvett tisztviselőnek egy fiatal lányt. A lánynak udvarolni kezdett, illetve a többi tisztviselő előtt is szerelmi enyeltést folytatott vele, ölébe ültette, csókolgatta stb. A lány igen szemérmetlenül viselkedett. Egyszer egyedül maradtak és szerelmi játék közben ledobta a férfi a lányt a pamlagra és vele közösült a leány sikoltozása ellenére. A leány ezután, hogy magát rendbe hozza mielőtt szüleihez hazamegy, felment a férfi hívására annak lakására, míg fehérneműjét kimosták, lefeküdt az ágyba és ott a férfi melléje feküdt és vele újból közösült. A vád kétféle irányú: erőszakos nemi közösülés büntetése irányult. Az elsőbíróság egy évi börtönre ítélte a férfit. A tábla újabb bizonyítást rendelt és így az ügy további sorsáról nincs tudomásom.

A két eset és az elbírálásában felmerülő lélektani, erkölcsi és jogi nehézségek vezettek arra a gondolatra, hogy a bírói ítéleteknek a nemi erkölcsre vonatkozó felfogását az egyes szórványos ítéletek alapján összefoglaljam.

Az említett esetek közül az első mutatja a mai társa-

dalmi felfogásnak ingadozó, sőt egyének szerint változó voltát a nemi erkölcs terén, a második eset pedig a ténybeli és lélektani komplikált voltát a nemi élettel kapcsolatos tényállásoknak. Például a második esetben a helyes fiziológiai és lélektani szempontból nézve a tényeket, nemcsak büntetőjogi beszámítás alá eső erőszakos nemi közösülés büntette, hanem még magánjogi csábítás tényálladéka sem forog fenn.

Ebben a fejtegetésemben nem akarom a témát teljes egészében kimeríteni. Nem foglalkozom itt a folyóirat jellegénél fogva sem a kérdés büntetőjogi vonatkozásaival, másrészt részletesebben csak a házasságon kívüli viszonyok jogi kérdéseit ismertetem, a házassági jog nemi erkölcsi problémái közül csak egyet-kettőt fogok futólag érinteni.

A házasságon kívüli nemi viszony jogi elbírálásánál a döntő szó mindig a *turpis causa* volt. A házasságon kívüli nemi viszony és nemi érintkezés a jó erkölcsökbe ütközik, tehát az ezzel kapcsolatos követelések és igények jogsegélyben nem részesülnek. Ugyhogy egészen a legutolsó évekig a házasságon kívüli viszonnal kapcsolatban egyedüli jogi jelentőségű perek az ugynevezett apasági keresetek, illetve jogilag helyesen a természetes gyermek tartása iránti igények voltak. A tartási kötelezettség azt a férfit terheli, aki a kritikus időben a nővel közösült. Az állandó gyakorlat szerint nem vehető ellen az *exceptio plurium concubentium* és az anya azok között, akikkel vele a kritikus időben közösültek, szabadon választhatja meg azt, aki ellen tartási igényt akar támasztani. Azt, hogy a gyermeknek a tartási igény kötelezettségétől való származása ki van zárva, hogy a férfi a nemzésre képtelen (Curia 583/1908) nem bizonyítható. Amennyiben a kritikus időben való nemi érintkezés igazolva van, csak a feslettség kifogása hozható fel. E tekintetben a bíróság csak az egészen kirívó esetekben állapítja meg a feslettséget. Elvileg feslett életmódot folytatónak az a nő tekinthető, aki üzletszerűen vagy a szeméremérvénytelenség hiánvával közösült (Kuria P. III. 6401/922, P. III. 6611/1922). Az egyes gyakorlati esetekben feslettség állapított meg, ha a nő másokat felhívott, hogy hozzá férfiakat hozzanak közösülés céljából (Kuria 10/1906), aki ágyassági viszonyban él és másokkal is közösül (Kuria 610/1902), ellenben magában az, hogy a közösülésért pénzt fogad el (Kuria 516/-902) még nem állapítja meg a feslett életmódot. Magábanvéve az, hogy a nő a 15 éves fiút elcsábítja, még nem mutat feslettségre, ha azonban 12—13 éves fiukkal is fajtalankodik, ez már igazolja a feslettséget. (Kuria 207/1901).

Az a nő, aki a férfiakat közösülésre csábítja és mások előtt is közösül, mégha pénzt nem is fogad el: feslett.

A házasságon kívüli nemi érintkezésnek a jóerkölcsökbe ütköző volta mellett is azért honorálta a törvényhozás és a bírói gyakorlat a gyermek tartására irányuló igényt, mert társadalmi okokból a gyermeket akarta védeni és nem akarta a turpis causa jogi minősítése miatt a gyermeket sujtani. Látjuk azonban, hogy a tartási követelésnél a feslettség kifogása folytán az anya erkölcsisége mégis szerepet játszik. A Code Napoleon következetesen keresztülviszi a turpis causa elvét és a 340. §. tiltja a természetes apaság jogi megállapítását, sőt vérfertőzés és házasságtörésből származó gyermekekénél még az anyának a gyermekkel való jogi kapcsolatát is megszakítja (342. §.).

A tartási követelést részint a természetes apaságból származó családjogi követelésnek, részint delictumból, illetve quasi delictumból származó követelésnek tartják. Mivel az exceptio plurium concubentium kifogása fel nem hozható, sőt a férfi nemzésre való képtelensége sem igazolható, a gyermek elismerése esetén kívül az apaság vélelme fenn nem tartható. A tartásra kötelezettnek különben sincs a gyermek felett semmiféle atyai hatalma, a férfi rokonságával a gyermek kapcsolatba nem kerül, családjogi kapcsolat jogilag fenn nem forog. Delictum sem alapja ennek a követelésnek, mert a férfinak házasságon kívüli nemi érintkezése nemcsak jogilag nem tilos, hanem az erkölcsi felfogás szerint sem ütközik a jó erkölcsökbe. Unger szerint itt a saját veszélyre való cselekvés (*Handeln auf eigene Gefahr*) esetéről van szó. Ez ellen a jogi szerkezet ellen azt lehet felhozni, hogy a tartási követelés nem kártérítési követelés, másrészt nem is az anya, hanem a gyermek követelése. A saját veszélyre való cselekvés fogalma nemcsak a kártérítési követelések keretében használható, hanem mindenütt, ahol valamely megengedett cselekmény jogi kötelezettséget von maga után az esetben, ha bizonyos várható események, melyek a cselekménnyel kapcsolatban lehetnek, bekövetkeznek, vagyis azonos a tágabb értelemben vett veszélyviselés fogalmával. Ami a másik ellenvetést illeti, a gyermek ugyan a névszerinti jogosított és az ő javára szolgál a tartási követelés, ő a tárgyi védettje ennek a jogszabálynak, de mivel a tartás enélkül egészen a természetes anyát terhelné, tulajdonképpen az anya terhén könnyít, amely a gyermek születése folytán hárult reá. Tulajdonképpen az anyának és a gyermeknek is van aktoratusa, a két jog terjedelme nem egészen azonos. A gyakorlat szerint az anya igényét gyámhatósági jóvá-

hagyás nélkül is. érvényesítheti, épen úgy arról le is mondhat és ez esetben ő már fel nem léphet, a gyermek azonban igényét még mindig érvényesítheti (Kuria 302/901). A férfi tartásra kötelezettségének indoka röviden az, hogy a gyermeket el kell tartani, ez fontos közérdek is és mivel a gyermek születése által az anyának helyzete a gyermek eltartása folytán megnehezült, méltányos, hogy a tartáshoz az járuljon hozzá, ki cselekményével szintén oka ennek a teherbőbbsletnek. A szülési és a szülés előtti és utáni költségeknek a nő részére való megtérítése szintén ebből a gondolatból és a gyermekvédelem szükségességéből indul ki.

A fenti tartási igény kivételével a házasságon kívüli nemi viszonyból eredő igényektől a *turpis causa* alapján a jogsegélyt a *limine* megtagadták, e téren a jog a feleknek védelmet nem nyújtott. A Kuria gyakorlata szerint az ágyassági viszony a jó erkölcsökbe ütközik, annak létesítésére, fenntartására vonatkozólag a felek valamelyike, sőt harmadik személyek által tett ígéretekből sem jogot sem kötelezettséget származtatni nem lehet. (Igy Kuria P. III. 8080/1926.) Az utolsó évek gyakorlatában áttörte bizonyos mértékben a *turpis causának* fel-tétlen uralmát a magánjogi csábítás fogalmának kifejlődése. Az állandó birói gyakorlat szerint kártérítési követeléssel léphet fel a nő akkor is, ha a közösülésbe beleegyezett és büntetőjogi beszámítás alá eső cselekmény nem forog fenn, de csak akkor, ha a férfi egy tisztességes nő tapasztalatlanságát felhasználva, akár házasság ígérese, akár más a nő akaratelhatározását lényegesen befolyásoló körülmény kihasználásával (pl. függő viszony) bírja rá a nőt a nemi közösülésre. (Igy pl. Kuria P. III. 6953/1927.) A csábítás magánjogi értelemben való megállapításához tehát szükséges a nő akaratelhatározását a nemi közösülésbe való beleegyezésnél lényegesen befolyásoló körülmény és hogy a nő tisztességes és tapasztalatlan legyen. Az utóbbi kellék annyiban van kapcsolatban az előbbivel, hogy a tisztességes és tapasztalatlan leánynál olyan megtévesztés is hat, ami a tapasztaltnál nincsen hatással. A lényeges tehát az, hogy a férfi a közösülésbe való beleegyezést valami lelki kényszer (függő viszony) vagy megtévesztés (házassági ígéret) által eszközli ki és így a nő akaratát korlátozva van, hozzájárulása csak látszólagos. „Si liber fuisset noluisset, tamen coactus volui“. A kártérítés alapja magánjogi *delictum*. Vizsgáljuk meg kissé alaposabban ezt a jogi szerkezetet.

A házasságon kívüli nemi érintkezés egy leány részéről — *turpis causa*. Ez a *turpis causa* megmarad akkor is, ha házassági ígéret alapján teszi. A társadalmi

erkölcsi felfogás szerint házassági ígéretre házasság megkötése nélkül nemileg érintkezni erkölcstelen és az marad akkor is, ha a függő viszony folytán történik ez meg, érthető, de erkölcstelen mégis. Általános jogi értelemben a nő nincs korlátozva az akaratelhatározásában, mert hiszen tudja, hogy házassági ígéret ellenére erkölcstelen, amit tesz és szabadságában áll a beleegyezést megtagadni. Ugyanigy áll függő viszonynál is. Ha komoly anyagi hátránnyal való fenyegetésről van szó, akkor már a büntetőjogi cselekményt közelíti meg és az más elbírálás alá esik. A Kuria gyakorlata mégis helyes, de tulajdonképpen a turpis causa elvének áttörése. Az az érzés vezetett erre a gyakorlatra, hogy turpis causa kapcsolatok esetén is a gyengébbet, a kihasználtat, védeni kell.

A jogszabályoknak és a jogvédelemnek emberinek és megértőnek kell lenniök, nemcsak azért, mert ez felel meg az erkölcsi felfogásnak, hanem azért is, mert csak így érheti el célját: az emberi együttműködés biztosítását. Nem lehet a jogszabályoknak olyat követelni, amire az emberek általában, vagy a kort, a tényleges viszonyokat figyelembe véve, nem képesek. A jognak azt sem szabad „vogelfrei“-nek nyilvánítani, aki a jog vagy az erkölcsi rend ellen vétkezett, különösen akkor, ha vétke menthető. Ha a jog a turpis causát úgy értelmezi, hogy itt erkölcsi sérelem történt, nem törődöm vele, — akkor nem tesz eleget annak a köteletségének, hogy jogsértés és az erkölcsi rend megszegése esetén mentse, ami menthető és igyekezzon lehetőleg a jogi és erkölcsi rendet helyreállítani. A turpis causa nem egy tilalomfa, ahol a jog hatása megszűnik, igenis a jognak közbe kell lépnie és rendet teremtenie. Helyes jogérzet vezette a bíróságokat, mikor egy alapján véve turpis causa viszonyból eredő igénynek jogsegélyt adtak, ha azt a méltányosság és a gyengébb védelme megkívánja.

A kétoldalú turpitudó esetén a gyakorlat már ezen az állásponton van és ha a méltányosság megkívánja, a visszakövetelési igényeknek helyt ad, mert sokszor „a közerkölcsi érzést éppen az sértené, ha ezt a kétoldalú erkölcstelen viszony folytán ingyenesen kapott értéket megtartaná az alperes“ (Curia P. III. 7111/1927.). Mással a Kuria „az erkölcsi rend helyreállítása“ kifejezést használja. Ezt az elbírálást a restitúciós igényeken kívül is általánosítani kellene. A turpis causa viszonyból eredő igény megítélendő, ha azzal a megsértett erkölcsi rend helyre áll, vagy az előállott kár és méltánytalanság ezáltal csökken.

A magánjogi csábításnál, de az erőszakos nemi kö-

zósülés és egyéb szemérem elleni bűncselekmények esetén is, a nő kára a férjhezmenési esélyének és a társadalmi erkölcsi értékének csökkenése. (Curia 1672/1910., 6319/1914. P. III. 5013/1927.) A kártérítés csak amellet a felfogás mellett állhat meg, hogy a nő fontos erkölcsi és gazdasági célja a férjhezmenés és hogy a társadalmi fel fogás a házasságon kívüli és előtti nemi érintkezést meg bélyegzi. Mindenestre jó lesz ezt azoknak a női tudósok nak és mozgalmi embereknek szem előtt tartani, akik a nő „egyenjogusítását“ a szerelem terén hirdetik. Az ő ál muk megvalósítása esetén a nőnek védelme e téren meg szűnne.

A Curia nem állapít meg kártérítést magánjogi csá bitás alapján, ha a nő viselkedéséből arra következtet, hogy tapasztaltságánál fogva a házassági ígéret elhatá rozására befolyással nem volt. Így elutasítja a keresetet, ahol a nő a férfi találkat kérő levelére válaszol és a nemi érintkezés előtt magát a férfi kérésére orvosilag megviz s gáltatja (Curia P. III 521/1926.) „ ahol a 18 éves leány cseléd volt a férfi szüleinél, de a közöttük lévő társadalmi különbség csekély volta és rokoni viszonynál fogva a szol gálati viszony nem lehetett rá befolyással. (Curia P. VI. 7424/1925.) Ellenben a nemi érintetlenség hiányát a Curia közömbösnek találja (Curia P. III. 1864/19927.). Egy má sik esetben a tényállás a következő: A férfi egy 33 éves leánnyal közöszl többször, házasságot ígér, de mással jegyzi el magát, de ezután is közöszl még a nővel, a nő nek gyermeke születik. A gyermektartási követelést meg ítéli a Curia, a magánjogi csábitásra alapított kártérítési igényt elutasítja, mert „az oly leány, aki 33 éve dacára egy férfi hozzájárását egy éven át túri anélkül, hogy a férfi a hozzátartozók előtt a közelebbi célokról komoly ki jelentést tett volna és ha ily körülmények között a leány a férfit késő este egymagában is fogadja“ nem igényelheti, hogy a bíróság őt tapasztalatlan nak minősítse. (Kuria P. III. 4489/1927.) A felhozott körülmények nem bizonyít ják a tapasztaltságot, mert hiszen a tapasztalatlanság épen abban fejeződhet ki, hogy azt, amit kellő tapasztalat mellett nem tesz meg az ember, tapasztalatlanul meg teszi. A tapasztaltság inkább a 33 éves korral van, úgy látszik, igazolva. E tekintetben lélektanilag úgy áll a do log, hogy egy 33 éves leány, akinek férjhezmenési esélyei már csekélyebbek, bizony a házassági ígéret által inkább befolyásolható és általában inkább kihasználható sexuá lis téren, mint aki még inkább bir férjhezmenési esély lyel. Bárhogy álljon a dolog a jelenlegi gyakorlat szem pontjából, kétségtelen az, hogy a férfi könnyelműen és rosszhiszeműen a leánynak erkölcsi kárt okozott, társa-

dalmi helyzetét teljesen tönkre tette és szabadul minden felelősség alól a kétoldalú turpitudó alapján.

Ha állandó ágyassági viszony forog fenn, akkor még szigorúan érvényesül az elv, hogy turpis causa igényeknek jogsegély nem adható. Erre nézve már egy kuriai határozatot idéztem. Sőt általában az ágyassági viszonnal szoros kapcsolatban nem álló munkadíjazási követelések sem ítéltetnek meg, ha az egyik ágyas a másiknak munkát teljesített; az ajándékozások, melyek ágyassági viszony fennállása alatt történtek még az általános szabályok szerint durva hálátlanság okából sem követelhetők vissza. (Igy Kuria P. V. 3911/1926.)

A jogsegély megtagadása tekintetében kivétel a visszaskövetelési igényeknél az az eset, hol a kétoldalú turpitudó ellenére méltányosnak mutatkozik a restitutió. A bíróságok ezt a gyakorlatot felhasználva sokszor tulajdonképpen más természetű jogi sugalmakat ezen a címen érvényesítik. Így az egyik esetben a nős férfi egy nőnek házassági ígéretet tett, vele szerelmi viszonyt folytatott és különböző ajándékokat adott neki. Ezeket az ajándékozott ingókat követeli vissza per útján. A Kuria kimondja, hogy a kétoldalú turpitudó fennforog és ebben a nő is részes, mert házassági ígéret elfogadása nős férfitől és ennek alapján szerelmi viszony folytatása a jó erkölcsökbe ütközik, az ajándékozott ingókat azonban nem ítéli vissza, mert a férfi nem hozott fel olyan tényeket, melyek visszaskövetelési igényét méltányossá tennék. A jogsugalom itt az, hogy mégis a nő a kihasznált és csak fokozná az erkölcsi rend sérelmét, ha a nő gyengeségével visszaélő férfi, aki ugyis minden felelősség alól szabadul — még az ajándékokat is visszakapja. (Kuria P. III. 6410/1927.)

Egy másik esetben a férfi a nála 6 évvel idősebb családjának megígérte, hogyha a nő férjétől elválik, feleségül veszi, vele 10 éven át szerelmi viszonyt folytatott, a világháború és a nehéz gazdasági helyzet a nő házasságának felbontását megakadályozták. Végül a férfi kijelentette, hogy nem fogja feleségül venni az asszonyt. Az asszony az ajándékokat követeli vissza. A Kuria megállapítja, hogy mindkét fél vétett a társadalmi és erkölcsi rend ellen és így kétoldalú turpitudó forog fenn, azonban az ajándékok egyenértékét az asszonynak visszaítéli, mert enélkül az alperesre nézve a jogtalan gazdagodás állana be és a közerkölcsi érzést épen az sértené, ha a férfi az értékeket megtartaná. (Kuria P. III. 7111/1927.) Nyilván itt is az a jogsugalom vezette a Kuriát, hogy az asszony volt a kihasznált és azt nem lehet azzal tetézní, hogy a vagyoni értékeket a férfi megtartsa.

Érdekesek azok az újabb határozatok, melyek az ágyassági viszony alatt vagy után a nőnek ígért kárpótlást az ágyassági viszony megszűnése után azon az alapon ítélik meg, hogy ez az ígélet nem az ágyassági viszony fenntartására, hanem megszüntetésére, tehát az erkölcsi rend helyreállítása céljából történt. (Igy Kuria P. III. 2623/1927., P. III. 8066/1927..) Tulajdonképpen a nő azért jut a vagyoni juttatáshoz, mert ágyassági viszonyt folytatott és anélkül nem kapott volna semmit. A Kuriát itt is az a jogsugalom vezette, hogy a nő, aki az ágyassági viszony folytán egyéb elhelyezkedéstől és házassági esélyétől elesett, kárpótlást kapjon és ne tetőzzük a bajokat azzal, hogy a férfi eljárása folytán a nő az ágyassági viszony megszűnése után támasz és vagyoni erő nélkül álljon.

Ha a magánjogi csábítás folytán létrejött nemi vi-

Ha a magánjogi csábítás folytán létrejött nemi vi-

A mai joggyakorlat szerint ennek indoka ott található, hogy a hosszabb idő után a nő már a megtévesztést felismerhette pl. tudhatja, hogy a férfi házassági ígéletét nem tartja be és ha az akaratkorlátozás megszűnése után is folytatja a nemi érintkezést, akkor a kártérítés jogalapja megszűnik. Ez a megkülönböztetés olyan sérelmes, hogy e tekintetben az igazság a joggyakorlat gyors megváltozását követeli. Lélektanilag úgy áll a dolog, hogy ha az akaratkorlátozás folytán a nő megkezdte a nemi viszonyt, akkor annak megszakítása már, különösen ha a felek között érzelmi kapocs fejlődik ki, bizonyos erőfeszítést igényel, így a férfi még inkább befolyásolhatja a nőt a viszony fenntartása tekintetében. Az ágyassági viszony hosszú tartama esetén a nő kihasználtsága és károsodása is nagyobb, egész jövőjét tönkretelheti. Mért szabaduljon meg a férfi, aki magánjogi csábítás útján vette rá a nőt a közösülésre felelőssége alól, ha a nő károsodását mindjobban növeli? Ha pl. egy tisztviselőnőt a főnöke elbocsátások idején függőségi viszonyát felhasználva rávesz a nemi érintkezésre és ha a függőségi viszonyal együtt a nemi viszony is évekig tart, miért essen el a nő a kártérítési követelésétől az időtartam miatt? Vagy a házassági ígérettel elcsábított leánynak néhány hónap múlva olyan könnyű előbbi társadalmi állását és erkölcsi becsületét visszanyerni? Talán éppen ezek a nehézségek viszik őt arra a férfi rábeszélésével együtt, hogy most már az ágyassági viszonyt — mivel már ugyanis mindegy — fenntartsa.

A gazdasági kizsákmányolásnál nem kevésbé súlyos lehet a nemi kizsákmányolás. A jognak itt be kell avatkoznia. Az alapelv az kell, hogy legyen, hogy bár a házass-

ságon kivüli nemi viszony a házasság fontos társadalmi jelentőségénél fogva, nem is szólva az erkölcsi és vallási okokról, a jó erkölcsbe ütközik és társadalomellenes, a jogsegély minden igény tekintetében megadandó akkor, ha az igény érvényesítése a körülményekre való tekintettel méltányos és alkalmas arra, hogy a sértett jogi és erkölcsi rendet helyreállítsa, az okozott anyagi és erkölcsi kárt csökkentse és a jogsegély csak az esetben tagadandó meg, ha annak megadása méltánytalan és az erkölcsi és jogi sérelmet tetézné. E ruganyos elvek figyelembevételével idővel a szórványos esetekben hozott ítéletek indoklásából ki fognak alakulni azok a jogszabályok, melyek a jogi és erkölcsi felfogásnak, az igazságnak és a méltányosságnak megfelelnek. Biróságaink a semmiből megalkották a valorizáció rendszerét, miért ne próbálnak meg ezt a sokkal lényegesebb jogterületet is beépíteni.

Itt említem meg, hogy az ágyassági viszonyban élő anya örököseinek a Kuria az ágyassági viszony tartama alatti közös szerzés vagyoni eredményét megítélte, mivel ez az igény az ágyassági viszony létesítésével és fenntartásával nincs kapcsolatban és így nem turpis causa. (Kuria P. I. 7534/1926.) A Kuriát nyilván itt is a fent körülírt jogsugalom vezette.

A házassági jog keretében a nemi erkölcsnek bírói ítéletekben való megnyilvánulásait és kérdéseit itt kimerítően nem tárgyalom. Csak egy-két határozatra hivatkozom. A debitum conjugale megtagadása nem házastársi köteleességsértés a nő részéről, ha a férfi nemi betegség folytán fertőzés veszélyének van kitéve. (Kuria P. IV. 8585/1927.) A házastársi tartozás teljesítésének megtagadása csak akkor minősül bontóoknak, ha a házaselet legbensőbb tartalma a házastársi köteleesség szándékos megsértése folytán nem valósul meg, ellenben annak lelki depressio és súlyos gondok miatt való elmaradását nem lehet bontóoknak tekinteni. (Kuria P. III. 8315/1927.) Az általános gyakorlat szerint a nemi éritkezés által az előbbi köteleességsértések megbocsájtottnak tekintendők. E lap hasábjain már kifejtettem, hogy ez csak a körülmények mérlegelésével állapítható meg, ez felel meg a jogi szerkezetnek, a házasság erkölcsi követelményeinek és az illetéktelen nemi befolyásolás megakadályozásának. (V. ö. Polgári Jog IV. évfolyam 173.)

Az illetéktelen befolyásolás megakadályozása céljából megtámadható a házassági szerződés erkölcsi kényszer címén, ha a férfi annak aláírása ellenében volt hajlandó feleségül venni azt, akit elcsábított és évekig házassági ígérettel hitegetett. (1563/1914. Kuria.)

Az ismertetett joganyagból kivethető az az erkölcsi

elv, hogy illetéktelen és a jó erkölcsökbe ütköző befolyásolás forog fenn, ha valaki gazdasági, vagyoni erejét és hatalmát használja fel arra, hogy valaki vele szerelmi viszonyt folytasson, viszont ez az illetéktelen befolyásolás akkor is fennforog, ha valaki elhatározó nemi befolyását vagyoni előnyök szerzésére használja fel. (V. ö. fenti ítéleteken kívül P. III. 4483/1927., 4655/1927., 7111/1927. Kuria.)

Az ok nélkül visszalépő jegyes kártérítési kötelezettségéről a házassági törvény 2—4. §§-ai intézkednek. A Kuria kimondja, hogy a H. T. 3. §-ában említett kártérítési és visszakövetelési jog szabályozása nem érinti az általános magánjogi szabályok szerinti kártérítési követelést és ennek mérvét, ha az egyik jegyes a másikat szándékosan tiltott vagy büntető törvénybe ütköző cselekménnyel károsította meg. Ez a kártérítési kötelezettség a kiskorút is terheli a H. T. 2. §-ában említett szülői beleegyezésre való tekintet nélkül. (Kuria P. III. 7171/1927.) Ha a jegyes a másik jegyes kívánságára a házasság reményében állását elhagyja, a később ok nélkül visszalépő jegyes ezért kártérítéssel tartozik. (Kuria P. III. 4667—1927.) A jegyes azért a kárért, amit házassági ígéretével kapcsolatban szándékosan, vagy gondatlanságból okozott az általános magánjogi szabályok szerint felel. (Kuria P. III. 4667/1927.)

A fenti gyakorlati összefoglalás is mutatja, hogy a bíróságok gyakorlatában a fejlettebb erkölcsi felfogásnak megfelelő jogelvek kezdenek kialakulni. Az igazságnak, a méltányosságnak és az erkölcsiségnek eleget tévő jogszabályok csak úgy alakulhatnak ki, ha a „turpis causa” jelszavával nem helyezkedünk elutasító álláspontra, hanem az esetek egyedi vizsgálatával igyekszünk az erkölcsi sérelmet és kárt lehetőleg helyrehozni és a kizsákmányolástól a gyengét, az arra rászorulót megóvni. A bírák ne legyenek olimpuszi istenek, akik a bünbeeső embert elhagyják, hanem megértő emberek, akik jól felfogott társadalmi érdekből és szívük sugalmára hallgatva átérzik a régi mondás nemes emberi voltát: „Nihil humanum a me alienum puto”.*

ifj. Dr. Szigeti László.

* V. ö. Dr. Schuster Rudolf: Polgári Jog I. évf. 341. old.; dr. Beck Salamon: P. J. IV. évf. 164., P. J. IV. évf. 78., IV. évf. 116.; dr. Vági József: P. J. IV. évf. 117., végül e cikk szerzőjétől: P. J. II. évf. 289., III. évf. 34., IV. évf. 47., 119., 173., 204.